

Проф. Др Драгица Илић¹

Учитељски факултет у Врању

Мс Борис Илић

О.Ш. „Вук Караџић“ у Дољевцу

ДОПРИНОС СТУДЕНАТА УЧИТЕЉСКОГ ФАКУЛТЕТА ЗАШТИТИ ЧОВЕКОВЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Резиме: Заштита човекове животне средине сваког човека данас мора бити на првом месту, јер је развој индустрије и технологије достигао горњу границу, када се више не могу неконтролисано узимати сировине (рудна богатства) из природе и када се више у природу не могу испуштати и бацати отпадни материјали без ранијег контролисања и пречишћавања. Земља је њима већ презасићена. Ми не живимо у времену благостања индустријализма, већ у општој кризи, налазимо се у средишту револуције која свет преображава, која полако покорава све популације. Велике промене које се дешавају више не прете, већ продиру дубоко у наше животе и потпуно преображавају све око нас, делујући мутагено на сав живи свет. Свакодневно широм света људи умиру од разних болести а узрок се може наћи у загађеној животној средини (било да је складиштен радиоактивни или хемијски отпад, који штетно делује на људски организам). По људско здравље није опасан само отпадни материјал који се складира већ и онај који се спаљује. Посебно НАТО бомбардовање је деградирало наше животну окружење да данас велики број оболелих (људи, омладина и деца) од малигних болести свакодневно умире, чији број тачно није доступан јавности. Изучавајући три предмета: Социјалну екологију, Заштиту човекове животне средине и Еколошко васпитање, студенти Учитељског факултета заједно са предметним професором, урадили су научно истраживање „Допринос студената Учитељског факултета заштити човекове животне средине“, како би своје знање из ове области применили у циљу заштите свог животног окружења, што се може видети из табела које су приказане у раду.

Кључне речи: животна средина, загађена животна средина, људско здравље, благостање, еколошко васпитање.

¹ ucfaxvranje@yahoo.com

У ери развоја електронике, компјутера и атомске енергије, у трци за што већим профитом, када се заборавља на будућност и опстанак планете, треба формирати нови нараштај коме ће на првом месту бити здраво животно окружење од моћи и превласти. Ту велику улогу на првом месту мора да преузме породица у којој се рађа јединка, затим предшколске установе, основна и средња школа, и касније универзитет. То је пут новог васпитања и образовања личности за опстанак у време које више и не препознаје ближњег свог, већ само профит и моћ. Та трка за новцем и богатством довела је до тога да су маргинализована деца, као највеће благо на свету². О њиховом правилном развоју се не води довољно рачуна. У каквој животној средини живе и каквом храном се хране. Ново васпитање и образовање треба да формира здраву особу са свим потребним особинама, која би она морала да поседује, како би се живот у будућности одвијао без сувишних конфликата и нарушавања свог окружења. Савремено доба деци треба да омогући живот у породичној хармонији без злостављања, квалитетан живот а не беду и сиромаштво.

Здрава животно средина потребна је како биљкама, животињама тако и човеку, и она се мора чувати од загађења. Генерације се морају васпитавати тако да знају шта значи за њих чиста вода, земља и ваздух и да се код њих изгради пожељно еколошко понашање које има усвојену и изграђену манифестну еколошку свест. Милини живота одлазе у неповрат због загађене животне средине (било природне или друштвене). Да не би дошло до уништења ове зелено-плаве планете људи се морају према њој односити другојачије од односа који постоји данас. Људи, деца, биљке и животиње који оду са ове планете због њене деградације а нашом кривицом никада се више неће вратити. Један живот много више вреди од било каквог материјалног богатства. Омогућимо квалитетан живот свакој јединки. Кренимо развојним путем обасут етиком и моралом, путем којим може да се слободно дише, живи.

1. Нови наставни предмети који се уводе на факултетима(посебно наУчитељским факултетима) као што су: Социјална екологија, Заштита животне средине, Еколошко васпитање имају за циљ да формирају учитеље и васпитаче који ће одговорно, морално и стручно формирати будуће генерације спремне за живот у време највеће економске и

² Опширније видети: Драгица Илић, Мирјана Марковић, *Увод у еколошко васпитање*, „Аурора“, Врање, 2010., стр.8.

еколошке кризе. Изучавајући ове предмете студенти Учитељског факултета у Врању на челу са предметним професором урадили су истраживање „Допринос студената Учитељског факултета заштити човекове животне средине“. Узорак је убухватио 300 студената 2007. године, и 300 студената 2012. године, како би резултати могли да се упореде, што приказано у табели број 1. Под „заштитом животне средине подразумева се предвиђање свих негативних одраза било којом људском акцијом, интервенцијом, односно променом у средини у циљу спречавања узрока деградације, загађивања или уништавања животне средине и прекомерног трошења ресурса и простора. Такође, под тим називом подразумева се и предузимање низа мера (административних: законских и планских, техничких, технолошких и других) које на најбољи начин могу да спрече узроке или да ублаже или отклоне последице.“³

Табела бр. 1. Како очувати чисту животну средину?

Питања	Одговори	2007.год. 2012.год.
Да ли студенти Учитељског факултета могу спречити загађење животне средине?	а) да б) не в) можда г) без одговора	73(24%) 100(33,3%) 74(24,6%) 87(29%) 87(29%)) 98(32,6%) 66(22%) 15(5%)
Како студенти могу заштитити животну средину?	а) развијањем еколошке свести становништва б) еколошким васпитањем в) организовањем еколошких акција	92(30,6%) 96(32%) 52(17,3%) 87(29%) 156(52%) 117(39%)
Шта би сте предузели када би сте видели да неко баца смеће ван контејнера?	а) опомену/ла бих га б) пријавио/ла бих га надлежним органима за заштиту животне	59(19,6%) 113(37,6%)

³ Мара Ђукановић, *Животна средина и одрживи развој*, „Елит“, Београд, 1996., стр.225.

	средине в) ништа	60(20%) 130(43,3%) 181(60,4%) 57(19%)
Како очувати чисто животно окружење?	а) бацати смеће у контејнере б) организовати еколошке акције в) развијати еколошку свест становништва	43(14,3%) 67(22,3%) 60(20%) 92(30,6%) 197(65,6%) 141(47,1%)
Укупно		300(100%) 300(100%)

Истраживање је показало, да студенти могу спречити загађење 24% две хиљаде седме године а две хиљаде дванаесте 33,3%. Како могу заштитити животно окружење, одговорили су: Организовањем еколошких акција 52%, развојем еколошке свести становништва 30,6% и еколошким васпитањем 17,3%, (2007.год.). Две хиљаде дванаесте године истраживање показује да студенти могу заштитити животно окружење: организовањем еколошких акција 39%, развијањем еколошке свести становништва 32% и еколошким васпитањем 29%. Еколошка свест као целовит однос према природи одликује се јасном опредељеношћу за чисту и здраву средину човековог живота и рада као значајну вредност друштва. То је свест о здравој човековој средини, свест о нужности, друштвеној оправданости постојања квалитета те средине.⁴

Када би угледали да неко баца смеће ван контејнера студенти би пријавили лице које загађује животну средину надлежним органима за заштиту животне средине и то, 2007. год. 20%, а 2012. год. 43,3% што је скоро дупло већи проценат.

Како очувати чисто животно окружење истраживање је показало да 65,6% испитаника 2007. године решење налази у развијању еколошке свести, а 2012. године тај проценат износи 47, 1%. Да се организују еколошке акције истраживање из 2012. (30%) године показује за десет процената више него 2007. (20%) године. Такође, проценат из две

⁴ Опширније видети: Драгица Илић, *Допринос социјалне екологије заштити човекове животне средине*. „Учитељски факултет у Врању“, Врање, 2006., стр. 7.

хиљаде дванаесте је већи за дванаест процената код одговора да се смеће баца у контејнер.

2. Како еколошка свест има велику улогу у очувању здраве животне средине урађено је истраживање и „Улога учитеља у формирању еколошке свести код деце“. Узорак је обухватио 800 студената Учитељског факултета, а резултати истраживања приказани су у табели број 2. Битна компонента еколошке свести јесте свест о животу, његовој угрожености и потреби његовог очувања, свест да живот представља највеће богатство. Без свести о значају живота нема ни заштите човекове животне средине. С обзиром да убрзано расту захтеви за успостављањем одговарајућег односа човека према природи и према другом човеку, па и еколошка свест мора бити развијенија и изражајнија. Треба је изграђивати на потребама друштва за здравом средином, на реалним основама. У формирању еколошке свести наука пружа значајан допринос изучавању последица човековог неприродног третирања природе, последица које на човека и његово здравље има деградирана средина. Научно истраживање квалитета човекове средине омогућује изграђивање схватања о значају здраве средине човековог живота и рада, што се одржава и на човекову активност у њеној заштити и унапређивању. Наука може указивати на путеве и правце људског деловања ка стварању хумане човекове средине, на могућности промена човекове средине на основу сазнања и законитости природе и друштва и законитости између њих. Велики значај приликом формирања еколошке свести има васпитање и образовање. Изучавајући Социјалну екологију, Заштиту човекове животне средине и Еколошко васпитање, студенти Учитељског факултета имају одлично знање и спремни су за позитивну акцију у циљу заштите човекове животне средине, што и доказују њихова истраживања која врше са предметним професором. „Изграђена пожељна еколошка свест веома је потребна васпитачима и учитељима како би били у могућности да развијају еколошку свест код деце, односно ученика“.⁵ Васпитачи и учитељи који не поседују знање из ове области, немају развијену еколошку свест, неће ни изградити пожељну, манифестну еколошку свест код будућих генерација у циљу заштите свог животног окружења.

Табела бр. 2. Улога учитеља у формирању еколошке свести код деце

Питања	Одговори	Резултати (%)
--------	----------	---------------

⁵ Драгица Тодоровић, *Значај социјалне екологије за људску делатност*, Међународни научни скуп, „Учитељски факултет у Врању и Савез педагошких друштава Србије и Црне Горе, Врање, 2003.

Да ли учитељ има велику улогу у формирању еколошке свести код деце?	а) да б) не в) можда г) није одговорило	570(71,25%) 50(6,25%) 120(15%) 60(7,5%)
Како учитељ формира еколошку свест код деце?	а) организовањем разних еколошких акција, за заштиту човекове средине б) путем наставних садржаја в) држањем наставу у природу	590(73,75%) 150(18,75%) 60(7,5%)
Да ли је учитељ идол ученику	а) да б) не в) можда	350(43,75%) 160(20%) 290(36,25%)
Које особине учитељ треба да поседује како би квалитетно обављао свој позив и формирао еколошку свест код деце?	а) високо морална личност б) стручно образована личност в) свестрана личност г) објективна личност д) одговорна личност ђ) добар психолог ж) велики уметник з) еколошка личност	170(21,25%) 140(17,5%) 124(15,5%) 90(11,25%) 30(3,75%) 90(11,25%) 56(7%) 100(15,5%)
Кад завршите факултет да ли ћете бити учитељ који ће припремати генерације за живот достојан човеку?	а) да, б) не	800(100%) 0(0%)
Укупно		800(100%)

Истраживање показује да велику улогу у формирању еколошке свести има учитељ 71,25%. Еколошку свест формира кроз организовање разних еколошких акција за заштиту животне средине 73, 75%, путем наставних садржаја 18,75% и држањем наставе у природу 7, 5%. Ученици копирају свог учитеља гледајући у њему свог идола 43, 75%, као високо моралну личност 21,25%. Истраживање је показало и које особине учитељ треба да поседује како би квалитетно обављао свој позив и уједно формирао еколошку свест код својих ученика, што се може видети из ове табеле. На питање, да ли ће студенти после

завршеног факултета припремати генерације за живот достојан човеку сви су одговорили са да (100%).

Школа је основни фактор васпитања и образовања. Својим програмским садржајима и својом организацијом појављује се као фактор развоја еколошке свести и еколошке културе ученика. Период од седме до једанаесте године живота, којим су обухваћена деца нижих разреда основне школе је веома значајан за стицање еколошког васпитања и образовања а самим тим и пожељног еколошког васпитања. Какав ће однос ученици тог узраста имати према природи, њеној заштити и обнови зависи од учитеља, његове способности да своја знања пренесе ученицима и развије осећања љубави према биљкама, животињама, друштву и читавом окружењу. Како би учитељ био успешан у свом послу “мора стално да ради на свом општем и стручном усавршавању, да прати развој педагошке науке како би њена најважнија достигнућа користио у своме раду и стваралачким примењивањем ове и сам усавршавао.”⁶

Закључак

Из овог истраживања можемо закључити да студенти могу дати велики допринос заштити човекове животне средине, проучавајући предмете као што су : Социјална екологија, Заштита човекове животне средине и Еколошко васпитање. Студенти кроз градиво упознати су са проблематиком загађења планете Земље и великим бројем оболелих не само у нашој земљи, већ и у свету од тешких неизлечивих болести.

Како би животну средину заштитили, студенти су одговорили: организовањем еколошких акција, еколошким васпитањем и развијањем еколошке свести.

Велику улогу у заштити животне средине има еколошка свест и њу треба развијати код деце како би смо добили пожељно еколошко понашање и чисто животно окружење. Учитељ у формирању еколошке свести код ученика има значајну улогу (71,25%).

Изучавајући ове предмете, поред тога што су студенти увидели значај еколошке свести за заштиту човекове животне средине, они су спремни и да васпитавају и припремају будуће генерације за живот достојан човеку (100%).

⁶ Види: Никола Поткоњак и Петар Шименша, *Педагошка енциклопедија*, „Завод за уџбенике и наставна средства“, Нови Сад, 1989., стр. 508.

Литература

1. Ђукановић, М., *Заштита животне средине и одрживи развој*, „Елит“, Београд, 1996.
2. Илић, Д., *Допринос социјалне екологије заштити човекове животне средине*, „Учитељски факултет у Врању, Врање, 2006.
3. Илић, Д., Марковић, М., *Увод у еколошко васпитање*, „Аурора“, Врање, 2010.
4. Поткоњак, Н., Шименша, П., *Педагошка енциклопедија*, „Завод за уџбенике и наставна средства“, Нови Сад, 1989.
5. Тодоровић, Д., *Значај социјалне екологије за људску делатност*, Међународни научни скуп „Учитељски факултет и Савез педагошких друштава Србије и Црне Горе, Врање, 2003.